

Demografische levensloop van jongeren na het uit huis gaan

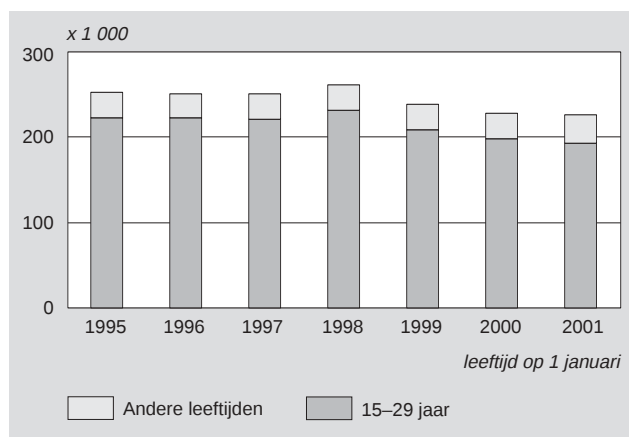
Carel Harmsen en Liesbeth Steenhof

In dit artikel wordt de levensloop gevolgd van jongeren die in 1995 het ouderlijk huis hebben verlaten. Hierbij wordt ook aandacht besteed aan de verschillen tussen herkomstgroeperingen. Van de niet-westerse allochtonen blijkt een groter deel jong uit huis te gaan dan van de autochtonen. Niet-westerse allochtone jongeren trekken vaker bij familie of vrienden in, al is dit niet voor lange duur. Ook is voor allochtonen de kans om naar het ouderlijk huis terug te keren groter. Niet-westers allochtone jongeren van de eerste generatie die na het verlaten van het ouderlijk huis gaan samenwonen, krijgen sneller een kind dan autochtone jongeren.

1. Inleiding

In 2001 verlieten ongeveer 225 duizend kinderen het ouderlijk huis. Het aantal kinderen dat uit huis gaat, is vooral de afgelopen drie jaar gedaald (*grafiek 1*). In 1995 gingen nog ruim 250 duizend kinderen uit huis. De recente afname wordt voornamelijk veroorzaakt door het feit dat de generatie die de leeftijd bereikt om uit huis te gaan snel kleiner is geworden. Zo daalde het aantal jongeren van 20 tot en met 24 jaar, de leeftijden waarop de meesten uit huis gaan, in de periode 1995 tot en met 2002 van 1,145 miljoen naar 972 duizend. In 1998 gingen, volgens de cijfers, uitzonderlijk veel kinderen uit huis: ongeveer 260 duizend. Deze piek is veroorzaakt door de aankondiging van de Informatie Beheer Groep dat een bestandskoppeling zou worden uitgevoerd tussen het door studenten opgegeven woonadres en het woonadres zoals geregistreerd in de Gemeentelijke Basisadministratie persoonsgegevens (GBA). In geval van verschillende adressen zou de studiefinanciering worden stopgezet. Dit had tot gevolg dat een groot aantal jongeren, overwegend 20–24-jarigen, hun adreswijziging doorgaven. Van een daadwerkelijke verhuizing zal in de meeste gevallen geen sprake zijn geweest.

1. Aantal jongeren dat het ouderlijk huis verlaat, 1995–2001

Ondanks de fluctuaties in de aantallen blijkt de samenstelling van de groep in de loop der jaren niet sterk te zijn veranderd. Bij het uit huis gaan is zo'n 90 procent tussen de 15 en 30 jaar; ongeveer de helft is tussen de 20 en 25 jaar. Iets meer dan de helft is man. Tussen verschillende groepen in onze samenleving bestaan wel verschillen in de leeftijd waarop het huis wordt verlaten. Uit eerder onderzoek is bekend dat vrouwen gemiddeld eerder uit huis gaan dan mannen (o.a. Harmsen en Schapendonk-Maas, 2001; De Graaf en Steenhof, 1999) en dat niet-westerse allochtonen eerder uit huis gaan dan autochtonen (Schapendonk-Maas, 2001).

Met behulp van de huishoudensstatistiek van het CBS kan per jaar de groep kinderen die het ouderlijk huis verlaat in kaart worden gebracht. Daarnaast kan nu longitudinale huishoudensinformatie over deze personen worden verkregen door de huishoudensposities, de plaats die personen binnen huishoudens innemen, van jaar op jaar consistent te maken (Witvliet, 2002). Dergelijke longitudinale informatie was tot dusver niet beschikbaar.

Met deze longitudinale data worden hier de jongeren die het ouderlijk huis hebben verlaten gevolgd. Aangezien de huidige huishoudensstatistiek gegevens bevat vanaf 1995, richt dit onderzoek zich op de groep kinderen die in 1995 uit huis is gegaan (exclusief degenen die naar het buitenland zijn vertrokken). Het onderzoek beperkt zich tot de 15–29-jarigen, aangezien de meeste kinderen op deze leeftijden het ouderlijk huis verlaten. Aangenomen wordt dat de resultaten van dit onderzoek ook gelden voor kinderen die recenter uit huis zijn gegaan.

Een belangrijk aspect van deze analyse is het onderscheid tussen autochtonen en niet-westerse allochtonen van de eerste en tweede generatie. De westers allochtone jongeren zijn buiten beschouwing gelaten. In dit artikel wordt eerst in kort bestek de samenstelling naar leeftijd en geslacht van de herkomstgroeperingen beschreven. Vervolgens wordt nagegaan hoe ze na het verlaten van het ouderlijk huis gaan wonen en hoe hun demografische levensloop er in de daaropvolgende jaren uitziet.

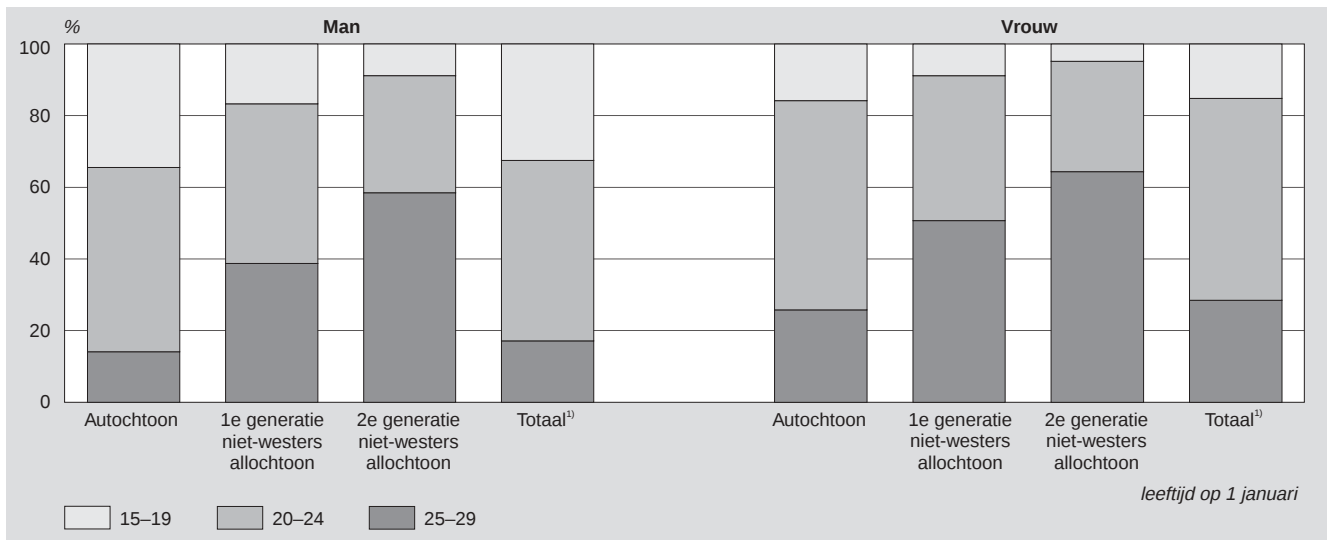
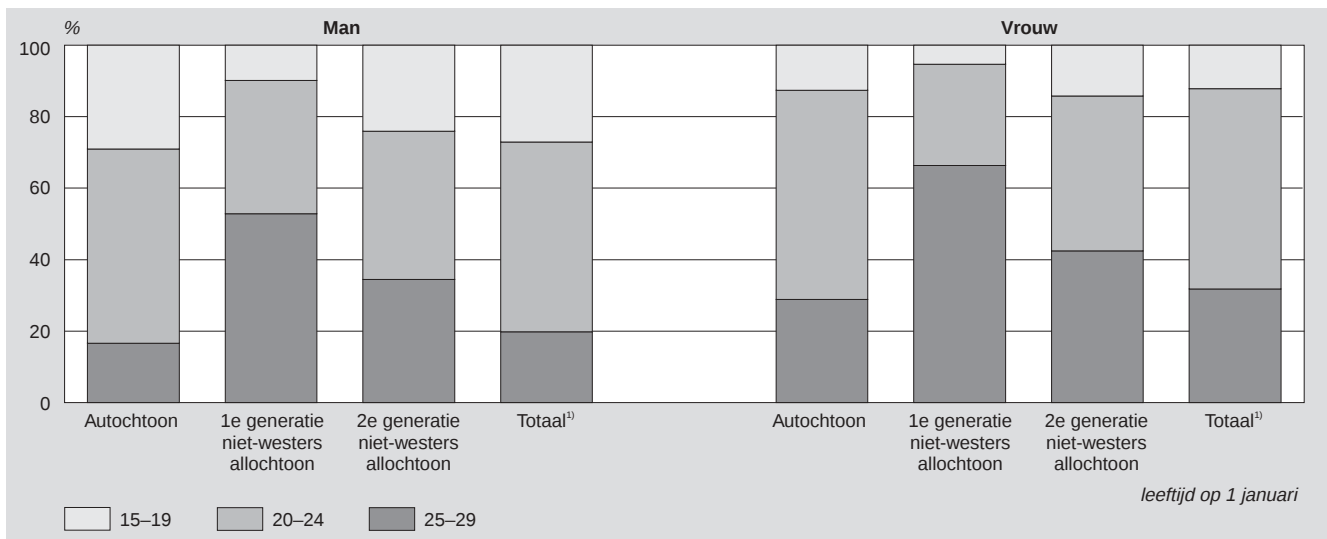
2. Geslacht, leeftijd en herkomstgroepering

Uit *grafiek 2a* blijkt dat ongeveer de helft van de kinderen die het ouderlijk huis verlaten tussen de 20 en 25 jaar oud is. Over het algemeen geldt dat het aandeel mannen dat vóór hun 20ste uit huis gaat kleiner is dan het aandeel dat na hun 24ste uit huis gaat, terwijl dit bij vrouwen juist omgekeerd is. Voor elke herkomstgroepering geldt dat het aandeel van de mannen dat vóór hun 20ste het huis verlaat kleiner is dan dat van de vrouwen, terwijl het aandeel van de mannen dat na hun 24ste uit huis gaat groter is dan dat van de vrouwen. Zoals in de inleiding al is aangegeven, komt dit overeen met eerder gepubliceerde onderzoeken waaruit blijkt dat vrouwen gemiddeld jonger uit huis gaan dan mannen.

De groep die ogenschijnlijk gemiddeld het jongst uit huis gaat, is die van de niet-westerse allochtonen, in het bijzonder de tweede generatie. Wordt echter gecorrigeerd voor het feit dat deze tweede generatie niet-westerse allochtonen veel meer 15–19-jarigen telt dan 25–29-jarigen, dan ontstaat een ander beeld: 40 procent van de tweede generatie verlaat als 15–19-jarige het ouderlijk huis, tegen bijna 60 procent van de eerste generatie (*grafiek 2b*). Minder dan 10 procent van de eerste generatie niet-westerse allochtonen gaat uit huis op de leeftijd van 25 jaar of ouder. Van de autochtonen en de tweede generatie allochtonen gaat een veel groter deel op deze hogere leeftijden uit huis.

3. Leefvorm naar leeftijd

Na het verlaten van het ouderlijk huis gaat een grote meerderheid alleenwonen of (al dan niet gehuwd) samenwonen. Zo'n 90 procent van alle kinderen die uit huis gaan, kiest voor een van deze leefvormen. Mannen gaan gemiddeld even vaak alleenwonen als samenwonen, vrouwen gaan iets vaker samenwonen. De positie die iemand na het verlaten van het ouderlijk huis in het nieuwe huishouden inneemt, is sterk afhankelijk van leeftijd, geslacht en herkomst.

2a. Jongeren die het ouderlijk huis verlaten naar geslacht, herkomstgroepering en leeftijd, 1995¹⁾ Inclusief westerse allochtonen.**2b. Jongeren die het ouderlijk huis verlaten naar geslacht, herkomstgroepering en leeftijd (gestandaardiseerd), 1995**¹⁾ Inclusief westerse allochtonen.**15-19 jaar**

Als 15-19-jarigen het ouderlijk huis verlaten, gaat ongeveer de helft alleenwonen (grafiek 3). Dit geldt globaal voor alle hier beschreven herkomstgroeperingen. De reden om het ouderlijk huis te verlaten zal voor velen van hen samenhangen met een studie in een andere stad.

Een minderheid gaat op deze leeftijden samenwonen, al bedraagt dit aandeel voor autochtone vrouwen al wel ruim een derde. Meer vrouwen dan mannen gaan samenwonen, wat samenhangt met het feit dat er meer mannen zijn dan vrouwen en dat vrouwen vaak een oudere partner hebben.

Bij de niet-westerse allochtonen gaat daarnaast een aanzienlijk deel als 'overig lid' deel uitmaken van een huishouden. Hierbij valt te denken aan het inwonen bij familie (anders dan ouders) of bij vrienden (Schapendonk-Maas, 2001b). Voor deze jonge groep geldt dat ze voornamelijk gaan inwonen bij een gezin. (Onder gezin wordt hier een, al dan niet gehuwd, samenwonend paar met of zonder kinderen of een eenouderhuishouden verstaan.)

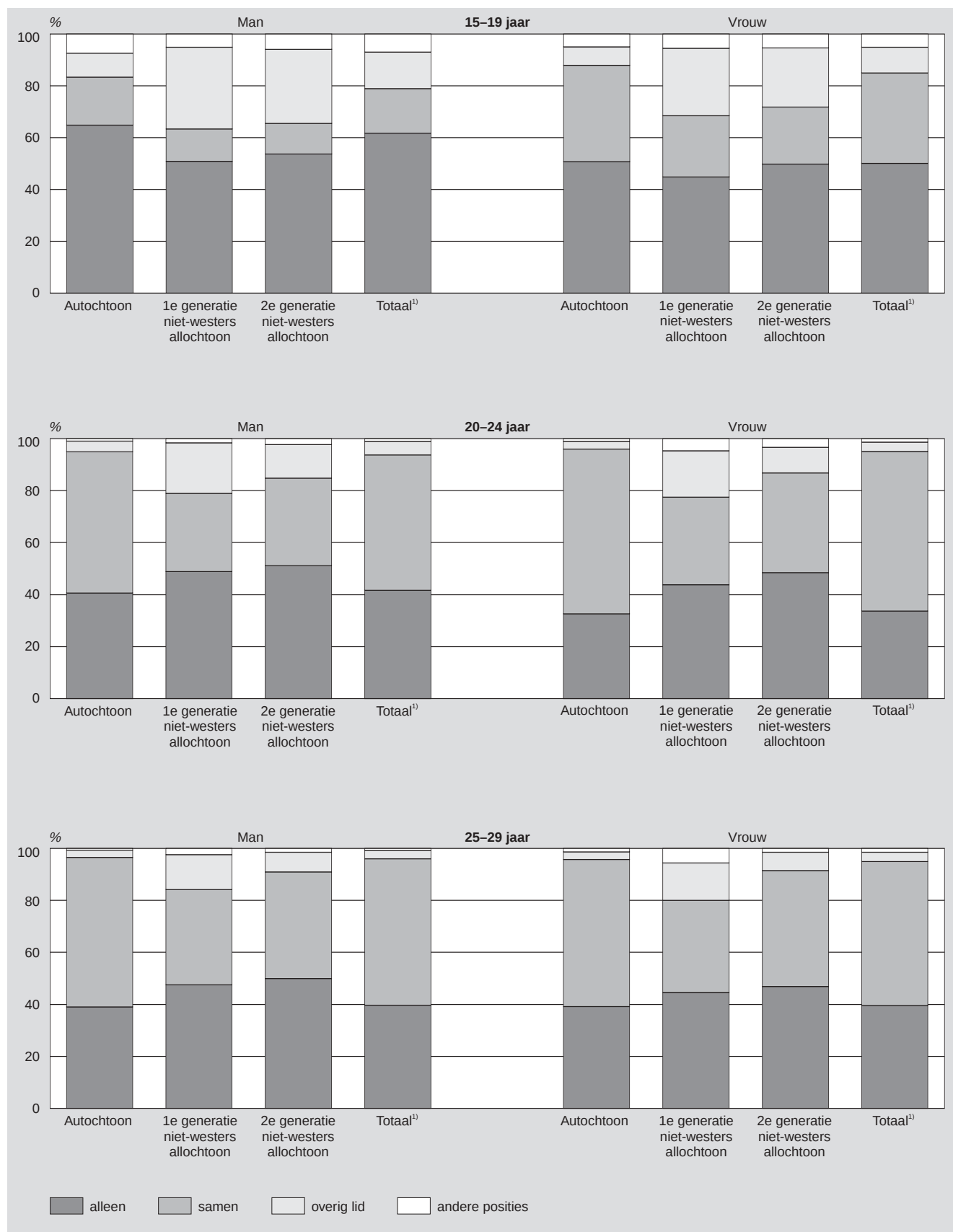
Vijf tot tien procent van deze jonge groep die het ouderlijk huis verlaat, komt in een andere dan bovengenoemde leefvorm terecht. Deze restgroep bestaat voornamelijk uit personen in instituties. Bij deze leeftijdscategorie kan dan worden gedacht aan internaten of kostscholen.

20-24 jaar

Tussen de 20 en 24 jaar gaan na het verlaten van het ouderlijk huis meer jongeren samenwonen dan op jeugdiger leeftijd. Ongeveer de helft van de autochtonen gaat samenwonen (grafiek 3). Van de niet-westerse allochtonen gaat slechts een derde samenwonen. Dit geldt vooral voor Marokkaanse, Surinaamse en Antilliaanse jongeren in deze leeftijdsgroep. Van de Turkse 20-24-jarige jongeren gaat 40 procent vanuit huis samenwonen.

Naast het samenwonen vormt het alleenwonen ook nog steeds een groot aandeel van de leefvormen. Bij de autochtonen is dit aandeel het kleinste: een derde van de autochtone vrouwen en een iets groter deel van de autochtone mannen gaat alleenwonen. Bij de tweede generatie niet-westerse allochtonen is het aandeel het grootst: ongeveer de helft van hen gaat alleenwonen. Dit feit lijkt in tegenspraak met het gegeven dat het aantal Turkse en Marokkaanse jongeren dat op een bepaald tijdstip als alleenstaande woont vooral onder vrouwen zeer klein is. De verklaring van deze schijnbare discrepantie hangt samen met de duur van het alleenwonen. Deze is voor Turkse en Marokkaanse jongeren veel korter dan voor autochtone jongeren. Surinaamse en Antilliaanse jongeren blijken binnen de groep niet-westerse allochtonen bovendien vaker dan gemiddeld alleen te wonen.

3. Jongeren die het ouderlijk huis verlaten naar geslacht, herkomstgroepering, leeftijd (op 1 januari 1995) en leefvorm, 1995

Evenals in de jongste leeftijdsgroep gaat ook op 20–24-jarige leeftijd een aanzienlijk deel van de niet-westerse allochtonen (eerste en tweede generatie) als 'overig lid' deel uitmaken van een huishouden. Dit geldt voor 10 procent van de tweede generatie en circa 20 procent van de eerste generatie. Het huishouden waarin deze groep terecht komt, heeft echter wel een andere aard. Jongeren onder de 20 gaan voornamelijk inwonen bij een gezin, terwijl twintigers vaker met anderen (niet bij een gezin) in één huis wonen.

25–29 jaar

In deze oudere leeftijdsgroep gaat over het algemeen de meerderheid (gehuwd of niet-gehuwd) samenwonen. Bij de autochtonen is dit aandeel bijna 60 procent. De herkomstgroepering met het kleinste aandeel samenwoners is die van de eerste generatie niet-westerse allochtonen. Van hen gaat maar ongeveer een derde samenwonen. Bijna de helft gaat alleenwonen, tegen ongeveer 40 procent bij de autochtonen.

Bij de interpretatie van de resultaten met betrekking tot deze 25–29-jarigen moet wel rekening worden gehouden met het feit dat het vooral bij de niet-westerse allochtonen om een kleine en dus selectieve groep gaat (grafiek 2a).

Samengevat gaan niet-westers allochtone jongeren die het ouderlijk huis verlaten aanzienlijk minder vaak samenwonen dan autochtonen. De belangrijkste oorzaak hiervan is dat niet-westers allochtone jongeren veel vaker dan autochtonen eerst als 'overig lid' zelfstandig gaan wonen.

Binnen de groep niet-westerse allochtonen bestaan aanzienlijke verschillen naar het aandeel samenwoners. Ongeveer een kwart van de Turkse en Marokkaanse jongeren en een derde van de Surinaamse en Antilliaanse jongeren die het ouderlijk huis verlaten, gaan samenwonen.

4. Demografische levensloop

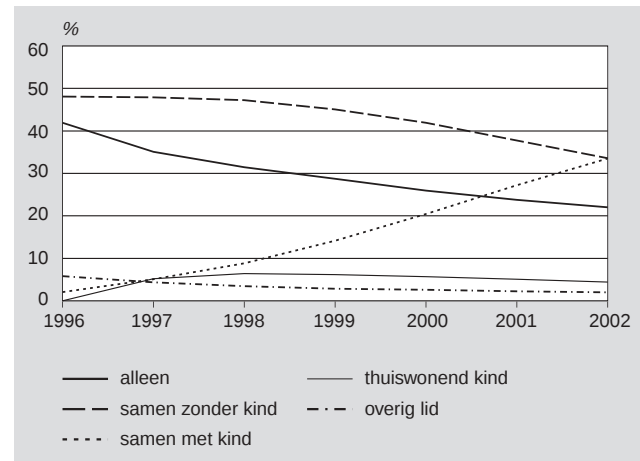
De belangrijkste leefvormen van de totale groep 15–29-jarigen die in 1995 uit huis is gegaan, zijn weergegeven in *grafiek 4*. Na zeven jaar woont een derde (gehuwd of niet-gehuwd) samen met een partner zonder kind. Eveneens een derde woont samen met een partner en een of meer kinderen. In totaal woont dus twee derde na zeven jaar samen. Bijna een kwart woont alleen en ongeveer 5 procent is weer teruggekeerd naar het ouderlijk huis. Slechts een klein deel woont na zeven jaar samen met vrienden of familie (anders dan ouders).

Het valt te verwachten dat deze levensloop verschilt voor de onderscheiden herkomstgroeperingen, voor mannen en vrouwen, en voor de leeftijd waarop uit huis wordt gegaan. In dit artikel zal alleen de levensloop worden onderscheiden naar herkomstgroepering en drie leefvormen: alleenstaanden, (gehuwd of niet-gehuwd) samenwonenden en overige leden in een huishouden. Hoewel deze laatste leefvorm een minderheid vormt binnen de verschillende leefvormen, speelt hij onder de niet-westerse allochtonen nog wel een rol van betekenis.

Levensloop alleenstaanden

Grafiek 5 toont het aandeel van de jongeren die uit huis alleen zijn gaan wonen dat na verloop van tijd nog steeds alleenwoont. Hoewel een groot deel (zo'n 40 procent) van de jongeren die het ou-

4. Levensloop van jongeren die in 1995 uit huis zijn gegaan¹⁾ (15–29 jaar op 1 januari 1995)

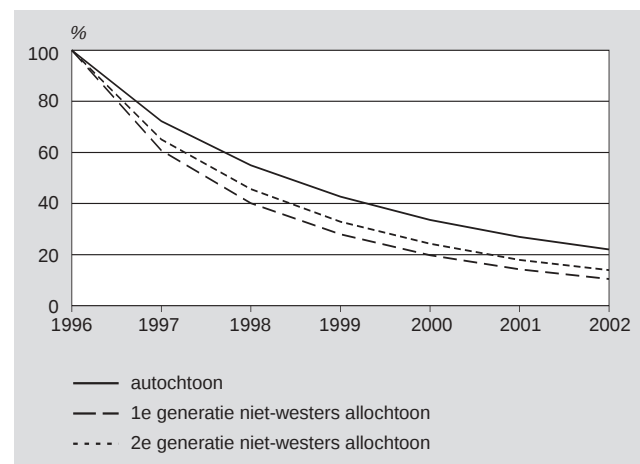

¹⁾Inclusief westerse allochtonen.

derlijk huis verlaten alleen gaat wonen, blijkt dit vaak niet voor lange duur te zijn. Ruim een kwart woont na een jaar al niet meer alleen. Na zes jaar woont 10 tot 25 procent nog steeds alleen¹⁾. Wordt gekeken naar de leeftijd waarop het huis wordt verlaten, dan blijken deze aandelen wel te verschillen. Een naar verhouding groter deel van de oudere groep blijft alleenwonen. Gemiddeld woont na zes jaar nog zo'n 30 procent van de 25–29-jarigen alleen, tegen 15 procent van de 15–19-jarigen (niet weergegeven in de grafiek).

Ook tussen de herkomstgroeperingen bestaan in dit opzicht verschillen. De eerste generatie niet-westerse allochtonen gaat het snelst over naar een andere leefvorm, terwijl dit voor autochtone jongeren het langst duurt. Voor velen van hen is enige tijd alleenwonen, bijvoorbeeld omdat een studie wordt gevolgd, een normaal onderdeel van de levensloop. Het aandeel jongeren dat een hogere opleiding gaat volgen, is onder autochtonen twee keer zo hoog als onder niet-westerse allochtonen. Hierdoor wordt voor autochtone jongeren de periode van alleenwonen gemiddeld langer.

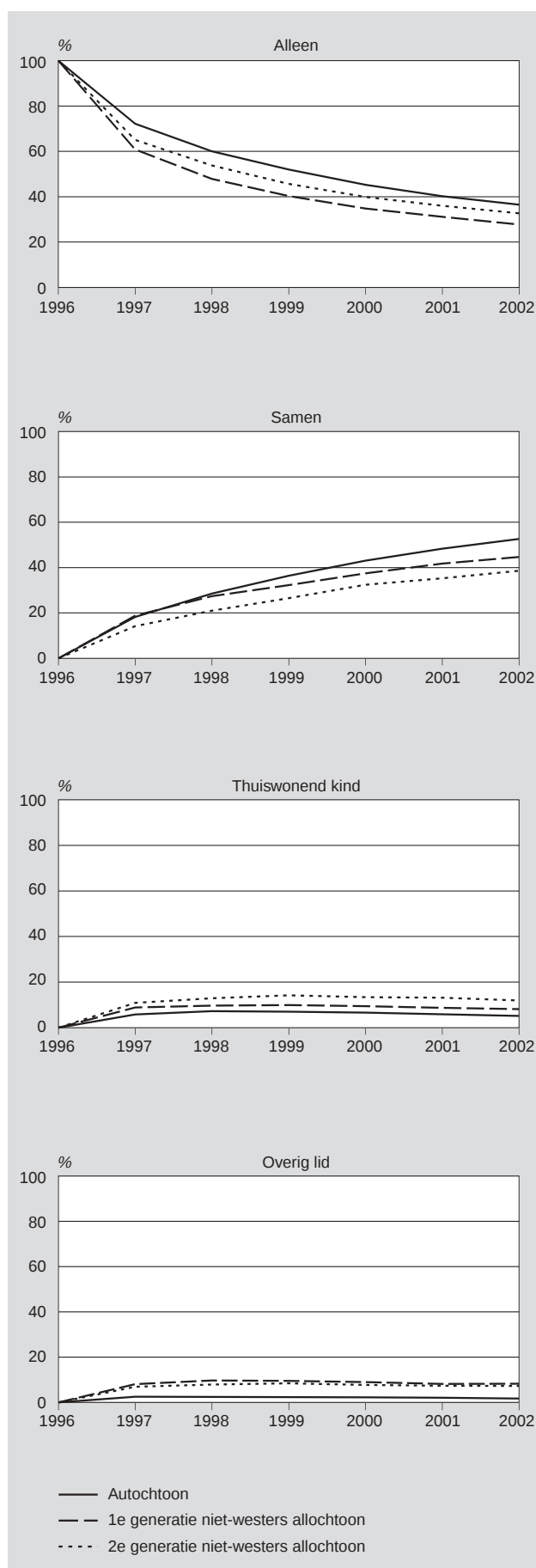
5. Aandeel jongeren dat in 1995 alleen is gaan wonen en nog steeds alleen woont naar herkomstgroepering (15–29 jaar op 1 januari 1995)

Na enige tijd gaan de meeste alleenwonenden (gehuwd of niet-gehuwd) samenwonen (*grafiek 6*). Ongeveer één op de vijf doet dit al na één jaar. Zes jaar later ligt dit aandeel voor autochtonen iets boven de 50 procent. Een derde van hen heeft dan kinderen. Bij de tweede generatie niet-westerse allochtonen ligt het percentage samenwoners het laagst, maar het aandeel samenwonende allochtonen dat een of meer kinderen heeft is wel veel groter. Onder Turken is dit zelfs driekwart van de samenwoners. Het grotere aandeel niet-westerse allochtonen dat weer terugkeert naar het ouderlijk huis wordt voornamelijk verklaard door het feit

¹⁾ Hier moet wel worden opgemerkt dat het verschil tussen autochtonen en allochtonen waarschijnlijk iets minder groot is dan in deze grafiek is weergegeven. Een deel van de (allochtone) jongeren die uit huis gaan, vertrekt in de loop van de tijd naar het buitenland. Hun huishoudenspositie is hierdoor onbekend. Dit zal hooguit 5 procent per herkomstgroepering betreffen.

6. Huishoudensdynamiek van jongeren die in 1995 alleen zijn gaan wonen naar herkomstsgroepering (15–29 jaar op 1 januari 1995)

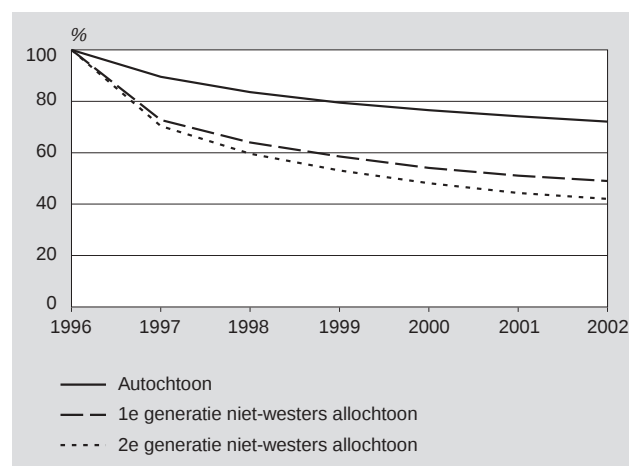
dat allochtonen gemiddeld jonger uit huis gaan. Over het algemeen geldt desondanks voor elke leeftijdsgroep dat meer allochtonen dan autochtonen terugkeren. Van de tweede generatie gaat bijna 15 procent weer terug naar de ouders. Bij de eerste generatie ligt dit aandeel rond de 10 procent. Bij autochtonen is het aandeel ongeveer 5 procent.

Ongeveer een op de tien niet-westerse jongeren die uit huis alleen gaan wonen, trekt na enige tijd bij vrienden of familie (anders dan ouders) in als 'overig lid' van het huishouden. Bij de autochtonen betreft dit slechts een paar procent.

Levensloop samenwoners

Van de autochtonen die meteen uit huis gaan samenwonen, woont een jaar later gemiddeld 10 procent niet meer samen. Dit is zichtbaar in *grafiek 7*, waarin het aandeel dat nog steeds samenwoont (en dus niet is overgegaan naar een andere leefvorm) is weergegeven. Na zes jaar heeft gemiddeld 30 procent hun relatie verbroken. Dit percentage is bij de niet-westerse jongeren al na één jaar bereikt¹⁾. Dit verschil hangt deels samen met de jonge leeftijd waarop allochtonen uit huis gaan en dus beginnen met samenwonen. Hoe jonger de partners zijn, hoe groter de kans is op een relatieverbreking (Steenhof en Harmsen, 2002). Het leeftijdsverschil verklaart echter niet het volledige verschil: in elke leeftijdsgroep blijken niet-westerse allochtonen een hoog risico te lopen om hun samenwoonrelatie te beëindigen (niet weergegeven in de grafiek).

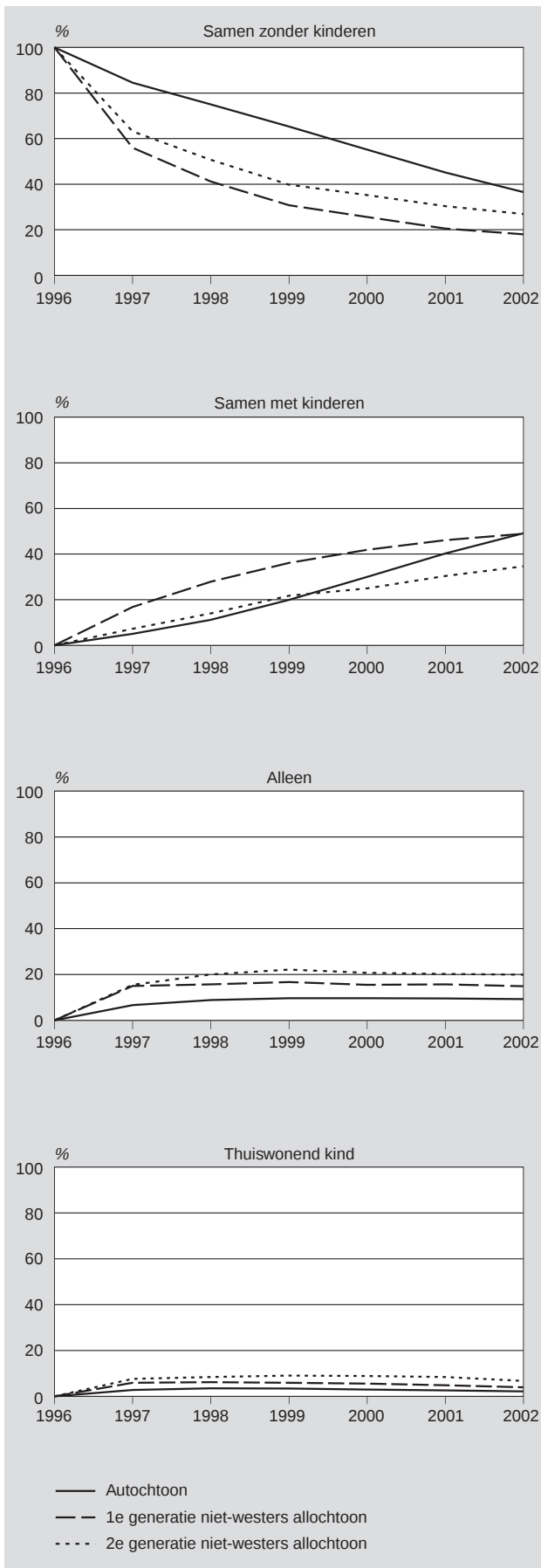
7. Aandeel jongeren dat in 1995 is gaan samenwonen en nog steeds samenwoont naar herkomstsgroepering (15–29 jaar op 1 januari 1995)

Niet-westerse allochtonen lopen niet alleen het grootste risico op relatieverbreking, maar krijgen ook het snelst een kind (*grafiek 8*). Vooral de eerste generatie krijgt veel sneller dan de andere herkomstsgroeperingen na aanvang van de samenwoonrelatie een kind. Ongeveer 15 procent heeft al na één jaar een kind, tegen ongeveer 5 procent van de autochtonen. Bij de eerste generatie niet-westerse allochtonen is na drie jaar het aandeel samenwoners met kind al hoger dan het aandeel samenwoners zonder kind, terwijl dit bij de andere herkomstsgroeperingen pas na zes jaar het geval is. Ondanks het grote verschil tussen autochtonen en eerste generatie niet-westerse allochtonen in de timing van het eerste kind, bestaat er na zes jaar geen verschil meer in het percentage samenwoners met een kind: de helft van de eerste generatie niet-westerse allochtonen en autochtonen heeft dan een kind. Wordt uitsluitend gekeken naar degenen die na zes jaar nog samenwonen, dan is nog wel sprake van een groot verschil. Bijna driekwart van de eerste generatie niet-westerse allochtonen die na zes jaar nog samenwonen, heeft een kind. Bij de autochtonen en de tweede generatie niet-westerse allochtonen ligt dit aandeel rond de 57 procent.

De hoogste percentages worden waargenomen onder de Turken: bijna 90 procent van de Turken die vanuit huis zijn gaan samen-

8. Huishoudensdynamiek van jongeren die in 1995 zijn gaan samenwonen zonder kinderen naar herkomstsgroepering (15–29 jaar op 1 januari 1995)

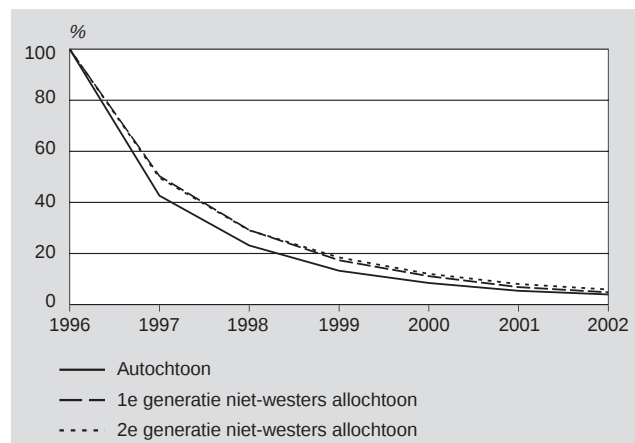

wonen, heeft na zes jaar één of meer kinderen. Onder samenwonende Marokkanen is dit aandeel ruim driekwart. Uit grafiek 8 blijkt verder dat het aandeel niet-westerse allochtonen dat weer terugkeert naar het ouderlijk huis ook hier hoger is dan dat van de autochtonen. Wel ligt dit aandeel voor alle herkomstsgroeperingen lager dan voor de groep die vanuit huis alleen ging wonen.

Levensloop overige leden

De leefvorm 'overig lid in een huishouden' heeft vooral een tijdelijk karakter. Na één jaar heeft de helft het betreffende huishouden al weer verlaten. *Grafiek 9* toont het aandeel dat nog steeds als overig lid in een huishouden woont. Het grootste deel van hen gaat alleenwonen, maar er is ook een aanzienlijk deel dat weer bij de ouders gaat wonen. Bij tweede generatie allochtonen zijn deze aandelen met ongeveer 20 procent zelfs even groot (*grafiek 10*). Bijna alle overige leden zijn na zes jaar overgegaan naar een andere huishoudenspositie. Slechts 5 procent is nog steeds overig lid (*grafiek 9*). Dit percentage verschilt enigszins van de percentages in *grafiek 10*, wat betekent dat een deel van de vertrokken overige leden na verloop van tijd weer terugkeert als overig lid in een huishouden. Dit is vooral het geval bij niet-westerse allochtonen.

9. Aandeel jongeren dat in 1995 overig lid is van een huishouden en dat is gebleven naar herkomstsgroepering (15–29 jaar op 1 januari 1995)

Literatuur

Graaf, A. de, en L. Steenhof, 1999, Relatie- en gezinsvorming van generaties 1945–1979: uitkomsten van het Onderzoek Gezinsvorming 1998. Maandstatistiek van de Bevolking, december 1999, blz. 21–37. CBS, Voorburg/Heerlen.

Harmen, C. en H. Schapendonk-Maas, 2001, Uit huis ... en dan? Maandstatistiek van de Bevolking, februari 2001, blz. 21–22. CBS, Voorburg/Heerlen.

Schapendonk-Maas, H., 2001a, Niet-westerse allochtonen eerder uit huis dan autochtonen. Maandstatistiek van de Bevolking, april 2001, blz. 21–22. CBS, Voorburg/Heerlen.

Schapendonk-Maas, H., 2001b, Inwonende Turkse en Marokkaanse jongeren. Maandstatistiek van de Bevolking, september 2001, blz. 8–9. CBS, Voorburg/Heerlen.

Steenhof, L. en C. Harmen, 2002, Ex-samenwoners. Maandstatistiek van de Bevolking, maart 2002, blz. 17–20. CBS, Voorburg/Heerlen.

Witvliet, H., 2002, Huishoudensovergangen. Gecorrigeerde tellingen en kansen (interne notitie CBS).

10. Huishoudensdynamiek van jongeren die in 1995 overig lid zijn van een huishouden naar herkomstsgroepering (15–29 jaar op 1 januari 1995)

